

En tale om Maalsagen

Taler

Bjørnstjerne Bjørnson

Sted

Kristiania

- 1 Norge har tapt flere Provinser og dertil flere Øer i Vest. Jeg husker, som det gjorde mig ondt, naar jeg læste om det paa Skolen, og ofte senere. I en af de tapte Provinser har jeg været; paa Hisingen i Båhuslen. Naturen der er den samme, vi glæder os ved fra Kristianssand af og østover; Folket, vi møder, er ogsaa det
- 5 samme. Jeg tilstaar, det har svidd, naar jeg mødte dem i den Natur og hørte dem tale Svensk. Men derved var ingenting at gjøre. Der er ikke mange Folk, som ikke har tapt; ikke mange Mennesker heller. Kunsten er at kunne bære Tabene og, hvis Lykken er god, at gjøre dem om til Vinding. Ved Tab blir vi nemlig rigere paa Erfaring og vi nødes til at spænde stærkere i. At sige, hvis vi dur til det.

10

- Den gang vi kom sammen med Danskerne, havde vi bare Dialekter, men endnu intet Rigsmaal; saa fik vi Danskernes. Herom læses nærmere i «Dansk-Norskens Syntax» af Professorerne Falk og Torp, i Indledningen. Den er saa kort at
- 15 Bladene kunde trykke den af. Sprogformerne var begge af samme Rod, Folkene forstod hverandre. Men ligefuldt var det for os et Tab. Om det kan lignedes med det senere Tab af Provinserne og Øerne er en Skjønssag.

- Bare Tab var det vel ikke. Vi fik da et Rigsmaal, d. v. s. et fast Vilkaar for
- 20 aandeligt Samarbejde, en Vej ind til Byerne og Dalerne udenifra, som vel kunde trænges. I Tidens Fylde fik vi paa den Vei vor store Digter og Tænker, Ludvig Holberg. Han og hans Følge revolutionerte Sindene, saa langt de rak frem. De opdrog derved den Slægt, som skulde opleve den store Verdensomvæltning i Slutten af det attende Hundreaar og selv skabe norsk Frihed i Begyndelsen af det
- 25 nittende. Vore Odelsbønder gav Vilkaaret for, at dette kunde ske; de havde lagt Grundmuren. Men at Bygningen overhovedet kunde rejses, det skyldes Rigsmaalets Oplysning og Mænd.

Saa bare Tab gav det ikke.

Hvad det senere har skabt, - ja, det er saa meget, at kan det nogensinde siges, at et Tab er gjort om til Vinding, saa er det vel her. I Oplysning, i Frisind, i folkelig Æresfølelse og i Aandsmagt er vi vistnok ikke de første; men blandt de første er
35 vi komne, eller holder vi paa at komme. Vi, som bare for hundre Aar siden var Folkenes Askepot. Fremgangen og fremfor alt vor unge Videnskab, vor ny Digtning har hat skjøn Kunst ifølge, og alle tre har de gjort Landet kjænt længer ud og dybere ned end det tilforn har været. Herfor skylder vi de Danskes Tilskud stor Tak. Men det havde været aldeles umuligt, hvis Ledningen
40 nedenfra Folkedybet havde været i Ulage eller endog afbrudt. Kraftig Aandsvækst kan ikke sive op af en Folkegrund, som intet gir. Saa vidt jeg ved, har heller intet andet Folk forholdsvis saa mange Bondesønner, som selv har arbeidet sig frem ved Universitetet, i Videnskab, i Teknik, i Handel, i Literatur og Kunst, som det norske. Følgelig har Rigsmaalet ikke staat ivejen. Tvertom: at
45 arbeide sig op i en høiere Sprogform gir dygtige Tilskud til Ævnerne.

Men nu er der Folk i alle Lande, som sent kan slippe det gamle. De kan ikke glæde sig ved det, de har, fordi de hænger ved det, de kunde ha hat. Jeg tror, vi har flere af den Sort Romantikere, end andre Folk. Det kommer af vor
50 Vanskjæbne at være saalænge sat udenfor. Ti her ligger det Folketab, som kanske er det største vi har havt. Vi blev afsat paa Verdensmarkedet ved Hansa'n; vi tabte vor Handel og Sjøfart, vort frugtbare Samkvæm. Og saa kom «Svartedauen» til. Vi sad snart paa Kaar, som i alle Maader blev Armodens. Vi gjorde det i Hundrer af Aar. Hos et ævnerigt Folk blir altfor mange Grublere og
55 Drømmere paa sligt. Ligesom Drankerne bygger de sig et lykkeligere Liv ovenover det, de selv tusler om i. Aldrig har et Folk paa vor nordlige Breddegrad hat flere Opfindelser til ingen Verdens Nytte, aldrig flere Projektmakere, eller saa mange, som, straks Lykken er med, spekulerer over Ævne, Eller som lever af Vaagespil ved Fiskeri og Tømmerflødning og Handel og Udvandring -
60 istedenfor af jævnt Arbeide. Eller saa mange Raringer, saa mange af Familien «Skrull». Dette midt i et Samfund, der Folk til Dagligdags er saa sundt, saa gløgt og rimeligt. Er det ikke, som her var to? Og er det ikke den mest urolige Del af det, Vestlænderne nemlig, som ogsaa især er vore Maalstræver-Romantikere? De har sine Dialekter, vakre, fyndige Maal; men det er dem ikke
65 nok, de vil ha dem frem til Rigsmaal for os andre, og det med Lovtvang.

Efter i fire Hundreaar at ha arbeidet det ind, det, vi har, skal vi til at arbeide det ud igjen!

Dersom det enda bare gjaldt en Sprogform. Men alt det, vi har naad som
 tænkende Menighed, er jo i Sproget. Hver den, som vokser frem i Sprogformens
 Rytme og Musik, ved dens Ord og sindrige Bygning, til dens Ynde og
 Aandsmagt, er selv nærmere til, har selv lettere for. Kaster vi Kulturens
 75 Sprogform overbord, følger flere Hundreaars Indøvelse med. Vi lider kanske
 Tab, større end noget vi hidtil har lidt. Og det skulde vi frivillig ta paa os.

Hvorfor? Jo, vi faar Vederlag! To Slags Vederlag. Først det, som Bønderne
 (altsaa især Vestlandsbønderne) gir os. Det bestaar deri, at de selv kommer bedre
 80 med. Det andet bestaar deri, at vi Andre blir saa meget norskere paa det end vi
 nu er; ti Bøndernes Sprogformer stammer direkte fra vort gamle Maal.

Lad os veje disse to Løfter! Men hvert for sig.

85 Bønderne derborte har sine Dialekter, deres egne bestemte Sprogformer; de er
 altsaa ikke noget, de først skal faa. Antagelig skyder det bedre Fart med
 Oplysningen i disse Sprogformer nu, saalænge Maalstræverne er saa ivrige. Men
 skal de helt frem, da maa de ind i Kulturens høiere Sprogform; ti der venter nye
 Begreber paa dem med sine nye Ord og Vendinger. Her gives intet udenom; her
 90 er ikke særskilte Naturlove for Norge. Saa sikkert som at Jyden ikke blir en
 dannet dansk Mand uden i dansk Sprog, Gascogneren ingen dannet fransk,
 uden i fransk Sprog, Northamptonbonden ingen dannet engelsk uden i engelsk,
 Bayreren ingen dannet Tysker uden i høitysk Sprog o.s.v. o.s v., ligesaa sikkert er
 det, at Hardangeren blir ingen dannet norsk Mand uden i det norske Rigsmaal.
 95 Bondesproget har Bondebegrænsningen i sig; vil de udover den, maa de op i den
 høiere Sprogform. Og vil de ha dens Kundskab uden at ha dens Aand, blir de
 Udlændinger midt i Norge. Vi har endel slige Byttinger; vi bør neppe lægge an
 paa at ale dem. Først Kulturens Sprogform gir hel og fuld Ejendomsret i vort
 aandelige norske Rige. Jeg kjænder en Række Bondehjem i Norge af de beste.
 100 Overalt har jeg gjort samme Erfaring, som andre med mig, at i de Hjem, der
 Rigsmaalet ikke har naad frem, rækker Dannelsen bare til en viss Højde; men er
 Højden overskredet, saa har ogsaa Rigsmaalet trængt ind. Videre har jeg en
 Række Vidnesbyrd af dem, som selv har gjort Reisen frem til en
 Embedseksamen eller til en højere Almendannelse, at uden Rigsmaalet kunde
 105 det ikke ha gaat. Alle i samme Sprog, som har gjort samme Rejse, er nødsagede
 til at si det samme.

Men sæt nu, at det var sant, at Bonden kom længer i Udvikling, om Dialekten
110 fik bære ham hele Vejen; - gav saa det et Vederlag for, hvad vi andre tapte paa at
miste vort Kulturmaal? Tør nogen med dannet Forstand staa frem og si sligt?
Bønderne kan da aldrig yde Vederlag for de højere Lærestalter, for
Gymnasierne, Akademierne, Universitetet; de kan umulig sætte sig isteden for
Folkets høieste Viden, dets Almendannelse og Kunst? For det ved vi da alle, at
115 med Kulturens Sprogform tapte disse mere end sit dyrebareste Værktøj; de tapte
Stykker af sin Sjæl. Jo høiere op, jo mere intimt omslutter Sprogudtrykket, tilsist
er det saa aldeles ét med Tanken og Væremåden, at skjærer du i det ene, saa
skjærer du i det andre.

120 Nu er det dem, som indrømmer dette. De siger med Ærbødighed, at Nationens
Aandsmagt og dens ledende Ævne vil de ikke minke. Men, lægger de til:
Bønderne kan jo føre sit Liv for sig. Ja, det er dem, der er gaat saa vidt, at de har
foreslaaet, at Læreseminarierne skal lægges ud paa Landet i en god Maalbygd, saa
Eleverne aldrig hørte et Ord Kulturmaal! Forslaget minder om Maupertuis Plan
125 med at faa Latinen til et levende Sprog igjæn, - hvad Voltaire saa fornøielig
spottet.

For Vildfarelser! Hvad blev det saa af den norske Bonde? Alt nu har den danske
et stort Forsprang, (og det er saa vist ikke Sprogets Skyld; den dygtigste Del,
130 Jyderne, taler en Dialekt, som det volder ligesaa stor Vanskelighed at forstaa som
nogen norsk). De svenske Bønder har ogsaa naad Forsprang i adskilligt. Af
Beretninger fra Folkebibliotekerne i Amerika og England kan vi se, at
Arbejderne der læser mere end norske Bønder. Vi leverer som Fiskere
Verdensmarkedets simpleste Vare; vort Jordbrug trænger Værn af Toldvæsenet;
135 ti vi, som kunde ha det beste Smør, den fineste Ost, vi har saavidt begyndt at faa
Indsigt i det. Renslighedsstellet staar ikke paa Højde med moderne Krav.
Nordmændene holdes endnu i Almindelighed for et mageligt Folk. At særskilt
Bønderne er det, har gaat ud over Skogen; den er ilde medfaren. Nej, vi faar nok
spænde i! Men hvordan skal norske Bønder komme op, hvis der ikke er nogen
140 foran dem og over dem, som videnskabelig udruster sig og rækker dem
Kundskab? Nej, de, som tror, de selv faar det lettere, naar alt drages ned til dem,
eller naar de selv faar være i Fred, der de er, - de skuffer sig. De har ingen Ret at
tale med her.

145 Vi kan ikke ofte nok minde om, at Kulturen er den Magt, som kommanderer
over os alle. Kultur er mere end Fædreland. At nægte det er ligt med at nægte

- Amerikas Bebyggelse. Den stærkeste Aarsag til Amerikas Bebyggelse er netop denne. Krænk en Mand i hans Tro, i hans Retfærdighedsfølelse, i hans Adgang
150 til retskaffent Erhverv; eller læg Byrder paa ham, som hans Følelse af
Menneskeværd oprører sig mod, saa vender han Fædrelandet Ryggen, - at sige,
hvis han kan. Men er dette saa, da faar vi prøve at fylde Kulturens Krav og ikke
handle, som om Bønderne kan gaa i Spidsen eller sidde alene.
- 155 Da det ikke er Bønder, som er Lærere eller Elever paa de høiere Skoler, ved
Universitetet, paa Akademierne; da det ikke er Bønder, som driver de fri
Kunster eller samler de Sprogkundskaber og øvrige Færdigheder, som fører ind i
det høiere Selskab, eller som baner Adgang til at følge Verdenslitteraturen og det
af Udviklingen, som interesserer hver enkelt, - - nu ja, saa kan heller ikke
160 Bøndernes Sprogform gjøre Tjeneste her.
- Er dette saa, da kan heller ikke den Sprogform, som er Bevægelsen i hele det
høiere Maskineri, skades eller stanses uden at altsammen lider.
- 165 Til yderligere Vished kunde vi jo undersøge, om det, Maalstræverne her er ifærd
med, har noget Sidestykke i Samtiden eller i Historien? Til dato er intet nævnt;
ti som sagt: der gives ikke Naturlove særskilte for Norge. Alle Eksempler, som
skal bevise, at det, de vil, er muligt, de er uredelig brugte. Lige uredelige, som
deres Forsøg paa at faa de to indbyrdes forstaaelige Sprogformer af samme Rod,
170 Dialekterne og Rigsmaalet, til at være «to Sprog», eller de, som taler dem, til at
repræsentere «to Folk», «to Nationaliteter», og deres Liv «to Kulturer»! Lige
uredeligt er det at bruge Finnernes, Slavernes, Ungarernes Arbeide for at faa
deres Sprog op, til Bevis for Maalstrævernes Ret; ti alle disse Folk forstod ikke
tyve Ord af deres Sprog, som regjerte og kommanderte dem.
- 175 Et eneste Tilfælde er noksaa ligt vort, og det vogter ogsaa Maalstræverne sig for
at bruge rigtigt. Det er Plattyskens Forhold til Høityskken. Plattysken har store
Aner; det var den mægtige Hansas Sprogform. Det tales den Dag i Dag langs
Tysklands Nordkyst, det har sin Litteratur, sine Teatre; men ligefuldt lægger
180 Nordtysken ikke an paa at fortrænge Høityskken fra Skolerne, Offentligheden,
Selskabet. De vedkjender sig loyalt dets Overlegenhed som Kulturbærer og
Folkesamler. Saaledes tænker og handler de Mange og Mægtige. Men vi, de Faa
og Svage - ?
- 185 Dermed forlader jeg det Løfte, vi fik om, at Bonden skulde gi os Vederlag, naar

vi mistet vort Kulturmaal. Jeg gaar over til det andet Løfte, nemlig at da skulde vi andre bli saa meget norskere.

190 Jeg har været i mange Land og taler med mange Slags Udlændinger, læser deres Bøger og Aviser; men jeg har aldrig set noget tilsvarende til det idelige Opstyr om og den paatrængende ublu Passudstedelse for, hvad som er norsk, mere norsk og mest norsk. En Ting gaar klart frem af dette: her har engang noget gaat istykker, som vil bøtes. Men ligesaa bestemt én Ting til: ved atter at bryde
195 istykker, øges Uklarheden indtil det Utaalelige, ja, til det rent Sindssyge.

Har de ikke alt faat det dertil, at jo længere bagover, jo mere norsk. Værre endda: det uudviklede, det ubrugte er det mest norske! Saa længe Træet staar paa Rod, er det urnorsk; ført hjem paa Gaarden og gjort til Æmne, er det allerede
200 tvilsomt; det har da tapt noget af sin Norskhed. Blir saa dette til et moderne Kunstværk, ja, da har det tapt endnu mere. Da er der kommet Nutidsbehov og Nutidstanker ind i det!

Ivar Aasen har skrevet en Sang, som nu ophøies til Nationalsang, deri Somleri
205 og Seg undskyldes, forherliges, - hvad jeg i sin Tid karakteriserede som almueagtigt og tuslet. Det staar ikke alene, der er mere af den Sort i den store elskelige Sprogforskers Syn paa Kultur og Folk. Men er ikke netop dette nu gjort om til mere norsk end fremadskydende Tanker fra Dampens, Telegrafens, Telefonens og Dynamitens Tidsalder, d. v. s. fra vort nuværende Norge? Er ikke
210 Ivar Aasen selv holdt for mere norsk end Henrik Wergeland, fordi den ene skriver Bondemaal, den andre vort, den ene sogner med sine Tanker til en Bygd, den andre med sine til Verdenslivet?

Er det bare Behandlingen af norske Æmner, som gjør en Kunstner norsk? Er
215 ikke Wergeland end mere norsk, naar han skriver «Jan van Huysums Blomsterstykke», end naar han skriver Hallingdalsviser eller «Fjeldstuen»? I Blomsterstykket kan hans norske Udfareraand, Farveglæde, Idyllsans og Vildskab forme sig frit og stort.

220 Er virkelig Vinje mere norsk end Henrik Ibsen, fordi han skriver Maalet, eller fordi hans Lyrik og Spot gaar direkte paa norske Æmner? Her er da vel ogsaa andet, som maa komme med paa Regningen? Hvem har pejlet dybest i norske Sind? Hvem er kommet nærmest norske Karakterer, norsk Samfundsliv, - for den Sags Skyld ogsaa norsk Natur? Her kan man paa Vinjes Vægne sætte ind:

større Inderlighed og Djærvhed i hans herlige Lyrik, i hans kostelige Humor; -
men da er vi inde paa et helt andet Omraade, nemlig paa det rette. Det er her de
kan maales! I deres Temperament, i deres Syn, i deres Ævnebrug, i deres Kunst.
Hvem er kunstnerisk kommet høiest i Forstaaelse af os og af vort, høiest i norsk
230 Følelse og Kraft?

Nylig saa jeg Erik Werenskjold kaldt den mest norske Maler. Han var kommet
Naturen i Folk og Land tættest ind paa Livet. Dette vil her sige: som vi nu ser
det; ti hver Tid ser forskjellig. E. W. har opladt vort Syn, bestæmt det stærkere
235 end de andre. Dette tror jeg er sandt, - naturligvis med den Tilføjning: der, hvor
han arbejder, men hvorfor er det sandt? Er det fordi han er Maalstræver, - hvad
han ikke er. Eller fordi han er født af Bønder, - hvad han heller ikke er. Eller har
levet sin meste Tid blant dem, - hvad han heller ikke har gjort. Nej, det kommer
af, at han er den stærkeste Intelligens med det høiest udviklede Kunstmiddel for
240 sit. Saa er han af norsk Æt og opdraget her, saa denne Intelligens og dette
Kunstmiddel er begge farvet af vort. Den, der skjønner sig paa det, vil finde disse
Egenskaber igjæn - Norskheden iberegnet - hvor han maler, hvad han maler, at
sige, naar det ligger for hans Naturel.

245 Tonerne er det mest umiddelbare Udtryk ogsaa for det nationale. Er nu Edv.
Grieg mere norsk, naar han lægger en Melodi over en Maaltekst? Er han mindre
norsk, naar han bruger nyere Motiver og Musikens høiere Former? Er han da
mindre norsk?

250 Paa samme Maaten maa vi spørge, naar vi gaar over til Karakteren, til det, som
danner norsk Mand og norsk Kvinde. Er en Karakter mere norsk i et
Bondesamfund med det Væsen, de der har, og med de Forestillinger, de der lever
i, - end naar den har naaet op i Dannelsens høiere Lag? Naar den staar i større
Gjæring med større Ansvar? Vilde ikke det være det samme som at sige, at det
255 norske overhovedet ikke taaler Udvikling, ikke taaler andet Samfund, anden
Gjærning end Bondens? Vi maa da endelig gaa ud ifra, at den stærkeste
Karakterudvikling, den høieste Aandsaabenbarelse blant os tillige i sin Art er det
mest norske? For hvad vilde ellers det norske være værdt?

260 Men da faar vi sandelig ogsaa la denne den høieste Udviklings Sprogform være
med Fred! Et stærkt individuelt Bondeliv kan give mange Vilkaar for en slig
Udvikling, jeg haaber bestandig flere; men fuldbyrde den kan det ikke.

265 Kun ét endnu! Bønderne roses med Rette for deres stærke Nerver. Ofte skulde
En tro, at bare de norske Bønder eier slige Nerver. Jeg saa nylig en norsk
Forfatter finde dette saa karakteristisk for norske Bønder, at de uden at blinke
kunde høre en drøj Historie af Rabelais. Jeg tænker, han vilde opleve den samme
Ro foran danske Bønder, foran svenske, tyske. Bønderne staar nærmere
270 Naturen, de skvætter ikke saa let som vi. Det har sin Overlegenhed; - men er der
ikke noget andet at mærke ved det? Noget, som høver ind her, vi sammenligner
Sprogformer?

Bønderne har i Almindelighed ikke levet et Liv med stærke, vekslende Indtryk.
275 De har ikke saaledes været opskaket og slidt af Ansvar og nerveødelæggende
Virksomhed som de Fremmeligste af os. De Overveielser, som Erfaring og
Viden truer ind paa mange af os - saa at sige for hvert Steg paa Livsveien - er de
ogsaa sparet for. De kan derfor ofte staa rolige, der vi skjælver, dømme sikkert,
der vi betænker os. Men saa er der ogsaa hundre Ting, som ikke er blét sét af
280 dem! Tusen Indtryk, som ikke har gennemrislet dem med sin Spænding og
Skræk, ved sin Nyhed og Fryd. Deres Følelsesliv er følgelig paa langt nær ikke saa
opøvet. Og det bestemmer igjen over Fantasien.

Hvorledes kan det saa ventes, at deres Sprog kan slaa til for os? Eller at det, som
285 det savner, kan indhæntes i en Haandevending? Saaledes som visse
Sprogprofessionister forsøger! Paa en bestemt Dag og Time slaar de over fra vort
Maal i et sammenlagte Bondemaal og lægger ind i det Ord af vort og Ord af
Udlændingernes, - saa skal det være færdigt! Aanej, - især de sidste halvandet
Hundreaar har dertil været for rige; Udviklingen har taget en nervøs Hast, som
290 har skyvd Sproget foran sig. Forspranget er blét for umaadeligt.

Til Slut et Par Ord om Norges mest mystiske Væsen: den norske Bondekultur!

Ikke mystisk i den Forstand, at vi jo, naar vi føler Lyst til det, kan gi Ordet til
295 Bondebegrænsningen, dens gamle Skikke og øvrige Opbevaringer. Men mystisk
i den Forstand, at de allerfærreste har gjort sig klart, hvad dette er. At. f. E.
Sangene og Sagnene, Slaatterne og Eventyrene bare lever igjen i nogle ganske faa
Bygder og følgelig umulig kan karakterisere dem, som ikke har bevaret dem, og
det er næsten det hele Land! Engang har det vel været et Sameje for By og Bygd;
300 men Livets Strømgang har skyvd dem ud for andet og nyt i stadigt Skifte, men
nogle faa Bygder laa saa højt og saa langt ind, at Udvekslingen foregik bare
langsomt og delvis. Dette blev tilgode for os alle. Ti nu er dette blét et

Nationaleie, idet Rigsmaalets Videnskabsmænd har reddet det Beste. Den Dag i
305 Dag har Byernes Smag og Kunst gjort mere af det, end de Bygder formaadde,
som bevaret Skatten. Følgelig gir den ikke længer nogen særskilt «Kultur» til
Landsbygden.

Med Skikkene forholder det sig noget anderledes. Ogsaa de var engang høviske
310 Mænds og Kvinders Sameje i By som Bygd, et internationalt Ceremoniel,
overført til vor nordlige Breddegrad med nødvendige Tillæmpninger. Men idag
har Byerne (som de mere fremskredne paa Landsbygden) bevidst og frivillig
skyvd dem af sig. De var et Hæfte for det moderne, mere demokratiske
Samfundsliv. Som f. E. det lange Ceremoniel foran en Handel. I Japan drev de
315 Respekten for Andenmands Eiendomsret saa vidt, at den, som vilde kjøbslaa,
gik rundt Huset hele Dagen, før han vaaget sig til at gaa ind. Resterne af denne
Ærbødighed lever igjæn paa Landsbygden. Men saa forholder det sig med alle de
gamle Skikke. De var engang Alles. Saa forholder det sig med Bønderne i det
Hele. Bruger de ikke det samme, som vi bruger idag, saa bruger de det, som
320 Byernes Dannelse havde paa, spiste, laa i, tænkte, redet og hygget sig med igaar.
Det er en Naturlov. Se paa Husene, de bor i, - enten er de de samme Husene,
som Byfolket brugte igaar, eller de samme stygge Husene, som de bruger idag.
Det norske Hus er endnu ikke fundet, vi har ikke hat Originalitet stærk nok til
det. Selv de Levninger, som hist og her staar igjæn fra gammelt, høver ikke os,
325 har aldrig høvet vort Klima, vore særegne Behov, ja, jeg tør tilføie: vort nationale
Lynne. De er indførte og brugte uden Tilegnelse. Jeg skal her ikke indlade mig
dybere paa det; jeg samler det, som jeg hadde at si, i det Ønske: gid vore unge
Arkitekter ved forstandigt Brug af Motiver fra gammelt og ved endnu
forstandigere Studium af vore Behov, vort Materiale, vor Økonomi og vor Smag
330 idag efterhaanden fandt det norske Hus for os!

Træd saa ind i Bondens Hus, og du finder Byfolkets Bord, Bordstell, Mad fra
igaar, like til det tørkede, nedsaltede Kjødet; ti for to Menneskealdere siden
slagtede ogsaa Byernes Borgere bare en Gang om Aaret og saltede ned! Eller du
335 finder i de bedre Hjem - delvis Byernes Mad og Madstell fra idag. Du kan
endnu komme til at støde paa den trange Familieseng, Byerne længst har flyttet
ud; eller den Seng til to, som de ogsaa for det meste nu har flyttet ud. I de bedre
Bondejæm finder du oftere og oftere den bekvemme Seng til én, som Byerne af
Sundheds- og Sædelighedshensyn længst har skaffet sig. Ogsaa finder du ofte
340 Skinfællen udskiftet som urenlig og som Hjemmested for Utøj. Engang var den
lige meget Byernes som Landsbygdens. Du ser Lommetørklædet i Brug (det

rundt over hele Norge være oftere skiftet!) Men Badestellet er saa nyt i Byerne, at Landsbygden endnu ikke er kommet efter med det. Udenfor Huset finder du
345 nu den Bekvemmelighed, som Landsbygden før savnede; du finder alle Redskaber og de gamle Kjøregreier udskiftet for moderne; Byerne var her som altid Mellemanden. Gaar du ind igjen og ser efter, hvad de læser, er det Byernes Aviser og Bøger. Ja, hvor blir da saa Plads for den særegne «Kultur»? Dette mishandlede Ord skal da vel ikke gaa paa Temperament og Forestillinger
350 fra Bondens jævne Arbeide, mere sparsomme Omgangsliv og mere langsomme Tilegnelse? Slikt kan gi en anden Sort Mennesker; men ikke en anden Kultur.

Jeg tænker By og Bygd for den Sags Skyld fremdeles kan dra godt sammen. Gid
355 de maa!

Kilde

En Tale af Bjørnstjerne Bjørnson om Maalsagen. Norsk rigsmaalsforenings smaaskrifter No 4. Kristiania 1900.

360 **Emner**
Målsak

URI

<https://www.virksommeord.no/tale/en-tale-om-maalsagen>

365

370

375

380